

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****ALİ RIZA DOĞANATA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)**

Başvuru Numarası : 2017/40457
Karar Tarihi : 16/12/2020

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Celal Mümtaz AKINCI
Rıdvan GÜLEÇ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE
Başvurucular : 1. Ali Rıza DOĞANATA
2. İsmail Selim DOĞANATA
3. Kayhan ERCİYEŞ
4. Doğanata Eğitim ve Kültür Vakfı
5. İzmir Üniversitesi

Başvurucular Vekil : Av. Hüseyin Enis DİNÇEROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tespit talebinin dava şartı yokluğundan reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/12/2017 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir.
6. Başvurucu Doğanata Eğitim ve Kültür Vakfı, İzmir Üniversitesinin kurucu vakfidir. Başvurucular İsmail Selim Doğanata ile Ali Rıza Doğanata ise anılan Vakfın Mütevelli Heyeti üyeleridir. Kayhan Erciyeş, kapatılmadan önce İzmir Üniversitesi rektörü olarak görev yapmıştır.

A. Arka Plan Bilgisi

7. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin *Aydın Yavuz ve diğ.leri* ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

8. Bu kapsamda Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca 22/7/2016 tarihinde kararlaştırılan 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan KHK ile millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasına (PDY) aidiyeti, iltisakı veya bu örgütle irtibatı belirlenen vakıflar ve üniversiteler kapatılmıştır.

9. 667 sayılı KHK’nın 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarının sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ile kapatılan diğer kurum ve kuruluşlara ait taşınır, her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrakın Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılacağı, devre ilişkin işlemlerin ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirileceği kurala bağlanmıştır. Söz konusu devirlere ilişkin 371 sayılı Millî Emlak Tebliğnamesi (Tebliğ) 24/7/2016 tarihli 29780 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

10. Başvurucular İzmir Üniversitesinin ve Doğanata Eğitim ve Kültür Vakfının FETÖ/PDY’ye aidiyeti, iltisakı veya bu örgütle irtibatı tespit edildiği gerekçesiyle 667 sayılı KHK ile kapatılmasına karar verilmiştir.

11. İzmir Üniversitesine ait tüm taşınmazların, nakit, menkul kıymet ve varlıkların, taşınır malların alacak, hak ve borçları ile değerleri maliye müfettişlerince anılan KHK hükmü ve tebliğ uyarınca tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

B. Başvuruya Konu Süreç

12. Başvurucular: 667 sayılı KHK ile kapatılmasına karar verilen Üniversiteye ait tüm binaların, nakit ve menkul kıymet ve varlıkların, taşınır malların, alacak, hak ve borçların ve çalışan personele ait şahsî eşyalar ile mal varlığı değerlerinin eksik ve Tebliğ hükümlerine aykırı olarak belirlendiğinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 400. ve 401. maddeleri çerçevesinde tespitini istemiştir.

13. İzmir 10. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 1/11/2016 tarihli kararıyla, 29/10/2016 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında KHK’nın 16/3. maddesi gereği davanın dava şartı yokluğundan istemin reddine karar vermiştir.

14. Başvurucuların istinaf başvurusu İzmir Bölge Adliye Mahkemesi I. Hukuk Dairesinin 27/1/2017 tarihli kararıyla esasen reddedilmiştir.

15. Anılan hüküm başvuru tarafından temyiz edilmiş, Yargıtay 8. Hukuk Dairesi 14/9/2017 tarihli kararıyla istinaf kararını onamıştır.

16. Onama kararı 17/11/2017 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiş, başvuru 18/12/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 6100 sayılı Kanun'un "Delil tespitinin isteneceği hâller" kenar başlıklı 400. maddesi şöyledir:

"(1) Taraflardan her biri, görülmekte olan bir davada henüz inceleme sırası gelmemiş yahut ileride açacağı davada ileri süreceği bir vakanın tespiti amacıyla keşif yapılması, bilirkişi incelemesi yaptırılması ya da tanık ifadelerinin alınması gibi işlemlerin yapılmasını talep edebilir.

(2) Delil tespiti istenebilmesi için hukuki yararın varlığı gerekir. Kanunda açıkça öngörülen hâller dışında, delilin hemen tespit edilmemesi hâlinde kaybolacağı yahut ileri sürülmesinin önemli ölçüde zorlaşacağı ihtimal dâhilinde bulunuyorsa hukuki yarar var sayılır."

18. 6100 sayılı Kanun'un "Delil tespit talebi ve karar" kenar başlıklı 402. maddesi şöyledir:

"(1) Delil tespiti talebi dilekçeyle yapılır. Dilekçede tespit istenen vakıa, tanıklara veya bilirkişilere sorulması istenen sorular, delillerin kaybolacağı veya gösterilmesinde zorlukla karşılaşılacağı kuşkusunu uyandıran sebepler ile aleyhine delil tespiti istenen kişinin ad, soyad ve adresi yer alır. Tespit talebinde bulunan, durum ve koşulların inkâr vermemesi nedeniyle, aleyhine tespit yapılacak kişiyi gösteremiyorsa talebi geçerli sayılır.

(2) Mahkeme tarafından belirlenen tespit giderleri avans olarak ödenmedikçe sonraki işlemler yapılmaz.

(3) Tespit talebi mahkemece haklı bulunursa karar, dilekçeyle birlikte karşı tarafa tebliğ edilir. Kararda ayrıca, delil tespitinin nasıl ve ne zaman yapılacağı, tespitin icrası esnasında karşı tarafın da hazır bulunabileceği, varsa itiraz ve ilave soruların bir hafta içinde bildirilmesi gerektiği belirtilir."

19. 667 sayılı KHK'nın "Kapatılan kurum ve kuruluşlara ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen;

...

c) Eklî (III) sayılı listede yer alan vakıf ve dernekler ile bunların iktisadi işletmeleri,

...

(2) Kapatılan vakıfların her türlü taşınır ve taşınmazları ile her türlü mal varlığı, alacak ve hakları, belge ve evrakı Vakıflar Genel Müdürlüğüne bedelsiz olarak devredilmiş sayılır. Kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarının sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ve kapatılan diğer kurum ve kuruluşlara ait olan taşınır ile her türlü mal varlığı, alacak ve hakları, belge ve evrakı Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılır, bunlara ait taşınmazlar tapuda resen Hazine adına, her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden arı olarak tescil edilir. Birinci fıkrada sayılanların her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazine'den bir hak ve talepte bulunulamaz. Devire ilişkin işlemler ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

...

20. 17/8/2016 tarihli ve 29804 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 670 sayılı KHK'nın "Devir işlemlerine ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir.

"(1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnameler gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve doğum kanallarının her türlü taşınır, taşınmaz, malvarlığı, alacak ve hakları ile belge ve evraklarının (devralınan varlık); her türlü tespit işlemi yapmaya, kapsamını belirlemeye, idare etmeye, avans dahil her türlü alacak, senet, çek ve diğer kıymetli evrakla ilişkin olarak dava ve icra takibi ile diğer her türlü işlemi yapmaya, devralınan varlıklarla ilgili olup kanaat getirtici defter, kayıt ve belgelerle tevsih edilen borç ve yükümlülükleri tespitte ve hiçbir şekilde devralınan varlıkların değerini geçmemesi, ek mali külfet getirmemesi, kefaletten doğmaması ve Fetihullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY)'ne aldiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla bu varlıkların değerlendirilmesi suretiyle bunları uygun bir takvim dahilinde ödemeye, kapatılan kurum ve kuruluşların taahhüt ve garanti ettiği ancak vermediği mal ve hizmet bedellerinin ödemesini durdurmaya veya ödemeye, tahsil mümkün olmadığı anlaşılan veya tahsilinde ve takibinde yarar bulunmayan hak ve alacaklar ile taahhüt ve garantilerin tahsilinden vazgeçmeye, her türlü sulh işlemi yapmaya, devralınan varlıklarla ilişkili kredi veya gerçek bir mal veya hizmet ilişkisine dayanan borçlar nedeniyle konulmuş ve daha önce kaldırılmış takyidatları kredinin veya borcun ödenebilmesini sağlamak amacıyla kaldırıldığı andaki koşullarla tekrar koymaya ve ihyaya, menkul rehinleri dikkate almaya, devralınan varlıklara konulan takyidatların sınırlarını belirlemeye ve kaldırmaya, finansal kiralama dahil sözleşmelerin feshine veya devamına karar vermeye, devralınan varlıkların idaresi, değerlendirilmesi, elden çıkarılması için gerekli her türlü tedbiri almaya, gerektiğinde devralınan varlıkların tasfiyesi veya satışı amacıyla uygun görülen kamu kurum ve kuruluşlarına devretmeye, devir kapsamında olmadığı belirlenen varlıkları iadeye, kapatılanların gerçek kişiye ait olması halinde devralınacak varlıkların kapsamını belirlemeye, tereddütleri gidermeye, uygulamaları yönlendirmeye, bütün bu işlemleri yapmak amacıyla usul ve esasları belirlemeye, vakıflar yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü, diğerleri yönünden Maliye Bakanlığı yetkilidir.

...

(3) Kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve doğum kanallarının bağlı oldukları şirketlerin faaliyetleri sonlandırılarak ticari sicil kayıtları resen terkin edilir. Bunların devralınan varlıkları dışındaki varlıkları da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılır. Bu durumda şirketlere daha önce atanmış kayımlar tasfiye

memuru olarak görevlendirilebilir veya bu şirketlere tasfiye memuru atanabilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ve birinci fıkrada yer alan hususları bu şekilde devralınan varlıklar için de uygulamaya Malye Bakanlığı yetkilidir.

(4) Birinci fıkra kapsamında tespitte konu edilebilecek borç ve yükümlülüklerle ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış günlük hak düşürücü süre içerisinde ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayı ve belgelerle müracaat edilir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak kapatma işlemlerinde ise altmış günlük süre kapatma tarihinden itibaren başlar.

..."

21. 670 sayılı KHK'nun "Devir işlemlerine ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 5. maddesi 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Kanun'un 8/3/2018 tarihli ve 30354 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi sonucu aynen kanunlaşmıştır.

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni hukuk alanına giren konularda uygulanabilirliği öncelikle bir *uyuşmazlığın* varlığına bağlıdır. İkinci olarak söz konusu uyumsuzluk iç hukukta tanındığı, en azından savunulabilir bir biçimde söylenebilecek hak ve yükümlülüklerle ilgili olmalıdır. Son olarak bu hak ve yükümlülükler -her ne kadar 6. maddenin kendisi bu hak ve yükümlülüklerle Sözleşmecî devletlerin hukuk sistemi içinde belirli bir anlam atfetmiyorsa da- Sözleşme anlamında *medeni nitelikte* olmak zorundadır (*James ve diğerleri/Birleşik Krallık* [GK], B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 81).

23. AİHM kararlarında *uyuşmazlık* sözcüğüne şekli bir tanımdan çok maddi bir tanım verilmesinin daha uygun olduğu benimsenmiştir (*Le Compte, Van Leuven ve De Meyere/Belçika* [GK], B. No: 6878/75-7238/75, 23/6/1981, § 45). Buna göre görüldüğü ve kullanılan dilin ötesine bakılması ve her davanın koşullarına göre durumun gerçeklerine yoğunlaşılması gerekmektedir (*Gorou/Yunanistan* (No. 2) [BD], B. No: 12686/03, 20/3/2009, § 29). AİHM, 6. maddenin karşıt tarafların ve haklara ilişkin herhangi bir uyumsuzluğun bulunmadığı durumlara ilişkin çekışmesiz ve tek taraflı yargılamalara uygulanamayacağını kabul etmiştir (*Alaverdyan/Ermenistan* (k.k.), B. No: 4523/04, 24/8/2010, § 35).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 16/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişî Bakımından Yetki Sorunu

25. Tüzel kişî başvurucular Doğanata Eğitim ve Kültür Vakfı ile İzmir Üniversitesi 667 sayılı KHK ile kapatılmıştır. Bu durumda tüzel kişîlikleri sona eren Doğanata Eğitim ve Kültür Vakfı ile İzmir Üniversitesinin bireysel başvuru ehliyetinin bulunup bulunmadığı sorusunun tartışılması gerekmektedir. Öte yandan gerçek kişî başvurucuların da sadece kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri şahsi mallarla değil Üniversitenin mal varlığıyla ilgili olarak da bireysel başvuruda buldukları görülmektedir. Bu sebeple bu kişîlerin Üniversitenin mal varlığı yönünden mağdur statülerinin bulunup bulunmadığı meselesinin incelenmesi ihtzumu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte diğer kabul edilebilirlik kriterleri

yönünden aşağıda ulaşılan sonuç gözetildiğinde tüzel kişi başvuruların başvuru ehliyetinin, gerçek kişi başvurularının ise mağdur statüsünün bulunup bulunmadığının bu aşamada incelenmesine gerek görülmemiştir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruların İddiaları

26. Başvurucular, Üniversite mallarının usulüne uygun olarak tespit edilmemesi, tasfiye ve devir işleminin Tebliğ hükümlerine uygun yapılmaması ve Üniversitede kişisel eşyaları bulunduğu hususlarının tespit edilmesi istemlerinin hatalı değerlendirilerek reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

27. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak hakkın kapsamı düzenlenmemiştir. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "*adil yargılanma hakkı*" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "*değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılanma hakkı metne dahil*" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "*Adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekir (Ömurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

28. Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "*medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzluklar*"ın ve bir "*suç Isnadı*"nın esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için ya başvurucunun medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyumsuzluğun tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadının esası hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen haller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Ömurhan Solmaz, § 23).

29. Somut olayda suç isnadına bağlı bir yargılamanın mevcut olmadığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Diğer taraftan yukarıda da belirtildiği üzere bir kimşenin *medeni hak ve yükümlülüklerinin* karara bağlanmasıyla ilgili bir yargılama usulünde Sözleşme'nin 6. maddesi uygulanabilir. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının *medeni meselelerde uygulanabilmesi için ilk olarak ortada bir uyumsuzluğun bulunması koşulunu* aramakta; uyumsuzluğun iç bukukta tanınmış olduğu söylenebilecek *haklar ve yükümlülükler* ile ilgili olması, bu haklar ve yükümlülüklerin de Sözleşme'deki anlamıyla *medeni* olması gerektiğini vurgulamaktadır (bkz. §§ 22, 23).

30. Başvuru konusu olayda ise başvurucular Üniversitenin mal varlığının usulüne uygun olarak tespit edilmediğini öne sürerek delil tespiti talebinde bulunmuştur. Üniversitenin mal varlığının tespit usulünün hukuka uygun olup olmadığının bir *uyuşmazlık* olarak nitelenmesi mümkündür. Olaydaki uyuşmazlık mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden bunun medeni haklara ilişkin olduğu da kabul edilmelidir. Bununla birlikte medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili bir uyuşmazlığın bulunması tek başına yargı mercileri önündeki yargısal süreci adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil etmemektedir. Derece mahkemelerinin önündeki yargılamanın adil yargılanma hakkı kapsamında incelenebilmesi için bu yargılamada medeni hakka ilişkin uyuşmazlığın esasının da karara bağlanması gerekir.

31. Delil tespitine ilişkin yargısal süreçte uyuşmazlığın esası olan Üniversitenin mal varlığının tespit usulünün hukuka uygun olup olmadığı meselesi karara bağlanmamaktadır. Bu süreçte sadece sonradan açılacak muhtemel bir davaya sunulacak delillerin yargısal bir makam gözetiminde tespit edilmesi sağlanmaktadır. Delil tespiti sürecinde kesin bir hüküm kurulmamaktadır. Bu yargılamada yapılan tespitlerin sonradan uyuşmazlığın esasıyla ilgili olarak açılacak davaya bakan yargı mercii yönünden mutlak bir bağlayıcılığı söz konusu değildir. Bu nedenle delil tespiti süreci Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalmaktadır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmesizin *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

33. Başvurucular, tespit istemlerinin hatalı değerlendirme ile reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

34. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir başvuru yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtların zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

35. Bu bağlamda 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde kapatılan kurumlar ile ilgili tasfiye işlemlerinin ne şekilde yürütüleceği açıklanmıştır. Anılan hükme göre kapatılan kurumlar ile ilgili tespiti konu edilebilecek borç ve yükümlülüklerle ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca kapatma tarihinden itibaren altmış günlük hak düşürücü süre içinde ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edileceği belirtilmiştir. Başvurucular ise etkili olabilecek bu yola başvurduklarına dair somut bir belge sunamamıştır.

36. Buna göre başvuru sahiplerinin hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VL HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 16/12/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

KARŞI OY GEREKÇESİ

1- Başvurucular; 667 sayılı KHK ile kapatılmasına karar verilen Üniversiteye ait tüm binaların, nakit ve menkul kıymet ve varlıkların, taşınır malların, alacak, hak ve borçların ve çalışan personele ait şahsi eşyalar ile mal varlığı değerlerinin eksik ve tebliğ hükümlerine aykırı olarak belirlendiğini ifade ederek, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 400. ve 401. maddeleri uyarınca tespit talebinde bulunmuşlardır. İzmir 10. Asliye Hukuk Mahkemesi 675 sayılı KHK'nın 16/3. maddesi gereği dava şartı yokluğundan talebin reddine karar vermiştir.

Başvurucuların istinaf başvurusu İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesince esastan reddedilmiştir. Anılan hüküm başvurucular tarafından temyiz edilmiş, Yargıtay 8. Hukuk Dairesi istinaf kararını onamıştır. Başvurucular, Adil yargılanma, hukuki dinlenilme, mahkemeye erişim ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğinden bahisle bireysel başvuruda bulunmuştur.

2- Mahkememiz çoğunluğu; "Delil tespitine ilişkin yargısal süreçte uyumsuzluğun esası olan, Üniversitenin mal varlığının tespit usulünün hukuka uygun olup olmadığı meselesi karara bağlanmamaktadır. Bu süreçte sadece sonradan açılacak muhtemel bir davaya sunulacak delillerin yargısal bir makam gözetiminde tespit edilmesi sağlanmaktadır. Delil tespiti sürecinde kesin bir hüküm kurulmamaktadır. Bu yargılamada yapılan tespitlerin sonradan uyumsuzluğun esasıyla ilgili olarak açılacak davaya bakan yargı mercii yönünden mutlak bir bağlayıcılığı söz konusu değildir. Bu nedenle delil tespiti süreci Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalmaktadır... Başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir." gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

3- Başvurucular, kapatılan kurumda bulunan personele ait şahsi eşyalar ile mal varlığı değerlerinin eksik, usule, kanuna ve 371 sayılı tebliğde belirtilen hükümlere aykırı olarak tespit edildiği, mülkiyet haklarının korunması için yerinde inceleme ve tespit yapılarak mühürlenmiş binada bulunan emtia, demirbaş, bilgisayar, elektronik cihaz, kitap, bilimsel eser vb. özel eşyaların maliye müfettişlerince hazırlanan tespit, tutanak ve listelerle karşılaştırılarak, nicelik, nitelik ve değerlerinin tespitinde hukuki yararları bulunduğu iddiasıyla tespit talebinde bulunmuştur.

4- Başvurucular ayrıca kapatma ve el koyma işleminin iptali için İdari Yargı yoluna başvurmuşlardır. İdari yargıdaki dava derdesttir. İdari yargıda devam etmekte olan davanın başvurucular lehine sonuçlanması halinde el konulan menkul, fikri mülkiyete konu malların bulunamaması, kaybolması, yok olması ya da aynen iadelerinin mümkün olmaması halinde başvurucular istihkak iddia ettikleri malların değerini neye göre ve nasıl talep edeceklerdir? Bu yüzden el konulan malların nicelik, nitelik ve değerlerinin tespitinde başvurucuların hukuki yararı bulunduğu kuşkusuzdur.

Maliye Bakanlığı yetkililerinin 371 sayılı tebliğe göre yaptıkları tespite ilişkin dosya içindeki listeler incelendiğinde menkullerin sadece niceliklerine yer verildiği, nitelik ve değerlerinin listede yer almadığı görülmüştür. Tespit talebinin reddi, başvurucuların hak iddia ettikleri malların kaybolması, yok olması, değerlerinin düşmesi halinde ileride mülkiyet haklarına dayanarak açabilecekleri davada iddialarını ispat imkanı kalmayacağı için hak kaybına ve mağduriyete uğramalarına neden olabilecektir.

5- Delil tespiti, geçici hukuki koruma tedbirlerindedir. Davanın açılmasından önce veya dava esnasında, delillerin ileride kaybolma, yok olma, veya gösterilmesinde doğabilecek zorlukların ortadan kaldırılması amacıyla delillerin hemen incelenmesine ve kaydedilmesine delil tespiti denilmektedir. Delillerin bazı şartlar altında zamanından önce toplanıp güvence altına alınmasını sağlamak için kabul edilmiş bir hukuki tedbir müessesesidir. Delil tespiti kurumunun bu özellik ve önemi ile başvurucuların delil tespiti istemelerindeki hukuki yarar ve amaç göz önüne alındığında; *“Bu yargılamada yapılan tespitlerin sonradan uyumsuzluğunun esasıyla ilgili olarak açılacak davaya bakan yargı mercii yömünden mutlak bir bağlayıcılığı söz konusu olmadığı, delil tespiti süreci(nin) Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı...”* yömündeki çoğunluk görüşüne katılmak mümkün olmamıştır.

6- İzah olunmaya çalışılan nedenlerle, başvurucuların HMK'nın 400 ve 401. Maddesi uyarınca yapılmasını talep ettikleri “delil tespiti”nde hukuki yararları olduğunu, tespit taleplerinin reddinin ileride doğması muhtemel mülkiyet hakkı ihtilaf ve iddialarını ispat imkanını ortadan kaldıracağını, bu sebeplerle başvurucuların bu yönde haklı ve meşru beklentilerinin bulunduğunu düşündüğümden, mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiği kanaatiyle çoğunluk görüşüne katılmadım.

Üye
Celal Mümtaz AKINCI